

УДК 821.161.2Гончар+821.133.1Гюго

Солодка Лілія Олексіївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
 Науковий керівник: Фісак Ірина Володимирівна, кандидат філологічних наук
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

СОБОР ЯК ЄДНІСТЬ АРХІТЕКТУРИ Й ДУХОВНОСТІ У ТВОРЧОСТІ О. ГОНЧАРА ТА В. ГЮГО

Стаття присвячена розгляду питання собору як пам'ятки архітектурного мистецтва і духовного начала. На прикладах творів світового значення «Собор Паризької Богоматері» В. Гюго та «Собор» О. Гончара здійснено компаративний аналіз. У процесі наукового дослідження продемонстровано власне рецептивне сприйняття теми.

Ключові слова: образ собору як пам'ятка архітектурного мистецтва, як символ духовності; компаративний аналіз; «Собор» О. Гончара, «Собор Паризької Богоматері» В. Гюго; синтез архітектури й духовності.

Існують такі твори, які впродовж епох не втрачають своєї актуальності. Вони вражають глибиною думки, продовжуючи «вічні теми», які залишаються у спадок нащадкам. Твори славетних письменників відкривають незвідані сторінки людської душі, їхніх дій, що регулярно повторюються протягом історії. Головне – такі зразки красного письменства вчать життєвої науки, сплітаючи естетику та етику у книгу буття.

На сьогодні існує безліч авторитетних праць, які присвячені дослідженням поезики й образної системи О. Гончара у порівнянні з іншими письменниками, стилями, напрямками, зокрема й інтертекстуальні дослідження (М. Гуменний, Н. Заверталок, М. Зобенко).

Мета нашої розвідки – шляхом компаративного аналізу встановити генетичні зв'язки між творами французького письменника В. Гюго «Собор Паризької Богоматері» та українського письменника О. Гончара «Собор»; з'ясувати місце пам'ятної архітектури у творах, її впливу на життя людей.

Собор (лат. *Ecclesia cathedralis*, «катедральна церква»; нім. *Dom*, італ. *Duomo*, від лат. *domus episcopalis*, «єпископський дім») – у християнстві особлива церква, що є престолом (катедрою) єпископа. Центральний храм єпископства (діоцезії, єпархії). Собори є типовими лише для католицьких, православних і ряду протестантських церков, які мають священство та єпископат. Перші церкви, що мали функції соборів, були відомі у Римській імперії з IV століття. Проте власне катедральні собори з'явилися у Західній Європі з XII століття. Також – Катедральний собор, Кафедральний собор (англ. *Cathedral*, фр. *Cathédrale*, нім. *Kathedrale*) [4].

Образ собору – це втілення високих помислів, ідей, віковичних цінностей. Це не просто пам'ятка архітектури як шедевр мистецтва – це плін і водночас єдність віків, які поєднують епохи і людей на тлі історичних подій. Це незнищенні споруди, що витримують і переживають владу, людей, залишаючись у письменах. Упродовж історії з'являються, на превеликий жаль, істоти, які здатні знищити святиню, не думаючи про те, що такі пам'ятки неможливо розвіяти у віках і поколіннях. Письменники, мислителі не могли оминати цієї проблеми, тож маємо зразки, у яких засобом художнього слова передано велич і падіння архітектурного мистецтва. У таких творах письменники апелюють до архітектурного мистецтва, а реципієнти мають можливість подвійно збагатитися високим, тобто архітектурою і літературою; відчуті на собі відгомін епохи, побачити історичне тло: його проблеми і переваги і звичайно ж, запобігти тих помилок, змінитися, стати кращими і чистішими духовно.

Проблему історичної пам'яті народу репрезентовано у творах як вітчизняної, так і світової класики. У багатьох вона пов'язана з одухотвореним образом архітектурної споруди, як, наприклад, «Пармський монастир» Стендаля, «Собор Паризької Богоматері» В. Гюго, «Собор» О. Гончара. У двох останніх творах собор – епіцентр подій. Романи слугують, певною

мірою, посланням до нащадків, аби зберегти матеріальні й духовні цінності людства, оскільки собори пережили війни, напади, різні правління, релігійні та політичні погляди.

Собор, зображений у романі О. Гончара, найбільше схожий на Свято-Троїцький собор XVIII ст. у Новомосковську, збудований у слобожансько-полтавському стилі українського бароко. Незважаючи на страшні події, різноманітні напади, ця пам'ятка архітектури, споруджена без жодного цвяха, пережила всі епохальні перепетії. Завжди знаходилися люди-праведники, які боролися за велич і духовну цінність людства. Читаємо зі сторінок роману О. Гончара: «Навколо вирують пристрасті, ламаються списи в щоденних баталіях, що їх ведуть будівничі з браконьєрами, а він [собор] стоїть, думає свою одвічну думу... ридання чув, і крики надій, і залізні гуркоти війни, і її, ще страшнішу тишу...» [3, с. 269].

У романі В. Гюго зображено собор Паризької Богоматері XV ст., зведений у готичному стилі середньовічного мистецтва. «На соборі Парижской Богоматери ясно можно проследить три рода повреждений, из которых каждое захватывало здание глубже другого» [2, с. 119]. Це рука часу, політичні та релігійні колізії і зрештою мода, яка зазнавала постійних змін. Саме мода зробила більше шкоди, аніж революція: «Она [мода] резала уж прямо живое тело, касаясь самого остова произведения искусства; резала, кромсала, разрывала на части, убивала здание не только в его форме, но и в его символе, уничтожала его красоту и смысл [2, с. 120].

Змінюються часи, смаки, погляди, релігійні вподобання, наука, техніка, та незмінним залишаються принципи моралі, чистоти душі, помислів, учинків. Ці критерії роблять людину Людиною у повному розумінні цього слова. У романі-застереженні «Собор» О. Гончар зазначає: «Оружжя все більшає в розмірах, а люди меншають...» [3, с. 181]. У людині втрачається людське, те, що вирізняє її з-поміж інших творінь, – високе, гуманне, щире, праведне.

У творі В. Гюго зустрічаємо рядки: «На лице этого престарелого царя наших соборов рядом с каждой морщиной обязательно находится и глубокий шрам... Время слепо, а человек глуп» [2, с. 116]. Люди не вічні, однак вони почасти залишають після себе слід руйнації, трагедії, змертвілості душі. Кожне правління накладало свій відбиток на історію, знищуючи невинних людей, наносячи смертельні рани їхній душі.

Саме собор був свідком усіх подій: радості, горя, смерті, війни, революції, голоду. Тому він відіграє роль живої істоти, яка споглядає за людськими діями, дає прихисток нужденним, захищає від смерті, засуджує невігластво, ницість, зло, насильство, лицемірство. Гуманізм, естетика превалює над злом, убивством, ницістю. Ці злободенні й високі теми синтезують у суміжжі людського круговороту подій.

У обох творах спільним є те, що собор – це архітектурна пам'ятка, твір мистецтва, своєрідний пласт, який єднає непоєднані погляди, помисли. Це нашарування віків, це праця Творця і земної людини з її фантазіями, які з уяви малюють неперевершені зразки вічного, незнищеного у пам'яті історії. Студент-інженер Микола Баглай із роману О. Гончара – людина високих помислів, дискутує про значення мистецтва у житті людей: «А це [мистецтво] не старіє! Мистецтву, тільки йому дано володіти таємницями вічної молодості... Згодься, людській натурі притаманний потяг до ідеальних гармоній – свідченням того є хоча б математика, логіка, музика... І в цьому творінні поєдналося все, все гармонійно злилося, і виникла велика, вічна поезія. Невже ти не почуваш, що в отому гроні соборних бань живе горда, нев'януча душа цього степу? Живе його задума-мрія, дух народу, його естетичний ідеал... Нас з тобою не буде, а дев'ятиглав цей стоятиме, повинен стояти!» [3, с. 189]. Віктор Гюго у романі зазначає: «Эти смешанные здания одинаково интересны как для художника, так и для антикара и историка... это отложения целого народа, напластование веков, осадки последовательных испарений человечества, – словом, это своего рода органические формации» [2, с. 123].

На фоні пам'яток архітектури прослідковуються долі героїв, їхні злети й падіння. У творах обох авторів знаходимо спільне між образами героїв – своєрідний любовний трикутник у романі Гончара (Микола Баглай – Елька – Володька Лобода), любовний чотирикутник у романі Гюго (Квазімодо – Есмеральда – Клод Фролло – Феб де Шатопер). Жіночі образи в обох

романах – втілення щирості, душевної краси, вірності, наївності, а їхні імена набувають символічного забарвлення. Так, Елька (Олена Чечіль) з роману О. Гончара порівнюється з Еленою Прекрасною, за яку точилася війна десять років у Трої; за свою Ельку Микола Баглай готовий боротися все життя. Есмеральда у перекладі з іспанської смарагд – дорогоцінний камінь, який цінується дорожче алмазів.

У обох романах на тлі історичних подій, на фоні пам'яток архітектури розкриваються життєві долі та психологія персонажів. Не кожна людина може керувати своєю долею, щастям. На прикладі образу Квазімодо з роману В. Гюго репрезентовано прийом оксюмору: потворність зовнішня (горб, одна нога коротша за іншу, глухість) і краса внутрішня (самопожертва, щире, хоч і невзаємне кохання). У порівнянні із Миколою Баглаєм – героєм твору О. Гончара, який вирізняється красою зовнішньою і внутрішньою, інтелектом, гуманізмом, Квазімодо приречений на вічне страждання без просвітку на спасіння. Попри це він до останнього подиху стоїть на праведній життєвій дорозі. Певною мірою В. Гюго в образі горбаня Квазімодо хотів показати тогочасне жалюгідне суспільство, пригноблене, глухе, нікчемне, приречене, безнадійне, яке у муках чекає смерті. Однак попри страшні муки людина здатна знайти у страшному світі відряду, і ця відрода – гуманізм, чистота душі, духовна світлість.

Саме естетика може очистити душу від гріховності, зла, яке панує у земному житті. Цей зв'язок лунає на вищій октаві, він символізує прозоро-чисте світло гармонії, поваги і любові. Візії Олеса Гончара про нищівний вплив бракон'єрів на мистецтво було актуальним і болючим питанням. Він хотів показати згубний вплив людини на пам'ятки, природу, показати полярні світи: людей добрих, щирих – захисників, і людей жорстоких, лютих – бракон'єрів. У уста Миколи Баглая автор уклав такі слова: «Час ущільнюватиметься, віки старітимуть, а мистецтво молодітиме вічно! [3, с. 192].

У романі В. Гюго репрезентовано кохання різних видів: щире, ніжне, готове до самопожертви (Квазімодо, Есмеральда); темне, згубне, вбивче (Клод Фролло); миттєва захопленість, жорстока байдужість (Феб де Шатопер).

Відмінною є розв'язка у поданих романах, хоча вона прямо пов'язана із спорудою собору. Роман-застереження О. Гончара закінчується щасливо, незважаючи на те, що Миколу Баглая було жорстоко поранено у соборі, який він полум'яно захищав від непристойності й невігластва, доля вберегла молоду кров для щасливого життя, вони з Елькою разом, отже, все у них склалося добре. У романі В. Гюго не всі зазнали щастя: Есмеральду катовано, Квазімодо помер із туги за коханою, Клод Фролло покінчив життя самогубством, а Феб із Фльор де Ліс одружилися.

Як бачимо, романи світочів французької та української літератури – неоціненні скарби для сучасників і нащадків. Це високі теми, які ніколи не знищить час, проблеми збереження історичної пам'ятки, екологічні проблеми, проблеми відступництва, нігілізму, наступності поколінь, життя, смерті, родинних стосунків – це циклічні рухи, записані у книзі буття людей. Протиставлення високого й низького, прекрасного і потворного, небесного і земного, щирого і нищого завжди актуальні, незважаючи на плин віків. Життя, кохання, смерть – це етапи людського буття, це вічні критерії, які поєднують усіх людей у світовому вимірі. Завжди будуть варвари, бракон'єри, готові знищити усе на своєму шляху, але вони у вічному протиборстві із поетами, естетиками, будівниками, поборниками добра. Саме завдячуючи їм ми насолоджуємося естетикою. Грядуще завжди змінює минувшину, але людина суцільно залишає відбиток на планеті, даруючи це надбання людству. Корифеї словесності В. Гюго та О. Гончар – це титани пера, їхні теми, естетичні вподобання вічні.

«Собор Паризької Богоматері» В. Гюго й «Собор» О. Гончара – геніальні письменства для усіх грядущих і нинішніх поколінь, це застереження проти свавілля, знахабнілості, омертвіння душі. Це прагнення і заклик до високого, вічного, прекрасного. Це духовна царина, яка здатна змінити людину і її життя на краще. Естетична функція і цінність розглянутих романів – вічна скарбниця мудрості й духовного багатства.

Осмислюючи і переосмислюючи твори класиків, хочеться висловити власне рецептивне сприйняття поданої проблеми:

Духовнеє чистилище душі,
Яке змиває брудність і насилля,
Собор – супроти зла страшний рушій,
Найліпший він поборник від свавілля.

Це єдність поколінь і плін віків,
Це справи чорні і діла правидні,
Душа не може жити без гріхів,
Так хай хоч думи будуть неогидні!

Повага до святині – це той код,
Що павутинами вимотував свободу,
Це стежка до свободи і клейнод,
Хоч й підуть «бідні душі» на голгофу [5, с. 15-16].

Список використаних джерел

1. Бургеа В. Собор // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2012. – Т. 9 : Прил – С. – 944 с. : іл.
2. Собор Парижской Богоматери : роман / Виктор Гюго; под ред. К. Локса ; предисл. Ф. М. Достоевского; Человек, который смеется : роман / пер. с фр. Б. К. Лившица; Гаврош; [к сб. в целом: сост. Е. Лесовиковой; худож. А. Семякин]. – 2-е изд. – Харьков : Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2017. – 1216 с. : ил.
3. Гончар О. Т. Собор: Роман. – К. : Дніпро, 1989. – 270 с.
4. Собор_ (храм) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (останній перегляд 27.10.2018)
5. Солодка Л. О. Слово – це життя основа... / Л. О. Солодка. – Полтава : 2018. – 48 с.

УДК 331.47:612.78` :784.071.2](045)

Космин Леонид Георгиевич

Заслуженный работник культуры Украины

Харьковская государственная академия культуры

СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ПРАВИЛ ГИГИЕНЫ ГОЛОСА

Статья посвящена важности соблюдения «правил безопасности», существующих для того чтобы не потерять голос, использовать его как можно дольше, сохранять яркость, молодость и свежесть тембровых красок. Цель статьи – обратить внимание педагогов по вокалу, а так же творческих дисциплин, в практической-творческой работе, на особенности работы с детьми, творческой молодежью при подготовке молодых специалистов.

Ключевые слова: гигиена, режим, пение, охрана, защита голоса.

Всегда актуальна тема – это гигиена голоса. Под гигиеной голоса понимают соблюдение человеком определенных правил поведения, обеспечивающих сохранение здоровья голосового аппарата. Пение требует огромной сосредоточенности внимания, мобилизации эмоциональных и психических ресурсов, а также интеллектуальной энергии певца, поэтому необходимо помнить о важности соблюдения «правил безопасности», существующих для того, чтобы не потерять голос, использовать его как можно дольше.

Гигиена голоса – это раздел науки, занимающийся изучением функций голосового аппарата, его физических возможностей, причинами расстройств и заболеваний голосового аппарата, составлением и формулированием законов, правил, норм профессионального голосового поведения и режима, соблюдение которых обеспечивает человеку здоровый вокальный аппарат. Каждый, кто эксплуатирует голосовой аппарат, обязан иметь элементарные знания по гигиене голоса и режиму профессиональной работы с голосом.

При работе с голосом мы сталкиваемся с различными внешними и внутренними раздражителями. К внутренним раздражителям относят деятельность мышц, деятельность